

ВПЛИВ ГУСТИНИ СТРУМУ НА СТУПІНЬ ВІДНОВЛЕННЯ ВОЛЬФРАМ (VI) ОКСИДУ В РОЗПЛАВІ $\text{CaCl}_2\text{-NaCl}$

Босенко О.В., Омельчук А.О., Скрипун І.М.

Інститут загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАНУ

Відділ електрохімії та технології неорганічних матеріалів

М. Київ, Україна

olya_bosenko@ukr.net

Проведені останнім часом дослідження показали перспективу отримання тугоплавких металів методом прямого електрохімічного відновлення їхніх оксидів в розплавлених електролітах на основі сполук кальцію [1]. З огляду на унікальні фізико-хімічні властивості вольфраму та широкий спектр використання в різних галузях сучасної науки та техніки попит на нього з кожним роком зростає. У зв'язку з цим розробка ефективних методів його отримання є актуальною не лише прикладною, але й науковою задачею.

В даному повідомленні приведені результати досліджень впливу умов електролізу на ефективність електрохімічного відновлення вольфрам (VI) оксиду у розплавленій суміші $\text{CaCl}_2\text{-NaCl}$ евтектичного складу.

На відміну від відомих методів електрохімічного відновлення оксидів тугоплавких металів (зокрема FFC Cambridge process) відновлення вольфрам (VI) оксиду здійснювали на рідкому галієвому катоді без попереднього гранулювання та спікання WO_3 . Рідкий катод забезпечує надійний контакт з вольфрам (VI) оксидом та створює сприятливі умови для його відновлення. При відновленні за допомогою рідкого катоду площа його контакту з мікродисперсним порошком оксиду вольфраму набагато більша у порівнянні з площею контакту спресованого та відпаленого оксиду з твердим струмовідводом. Це забезпечує більш рівномірну катодну поляризацію оксиду вольфраму.

Електроліз здійснювали в електрохімічній комірці (рис.1) в атмосфері аргону. Суміш евтектичного складу $\text{CaCl}_2\text{-NaCl}$ ($t_{\text{пл}}=504\text{-}507^\circ\text{C}$) використовували в якості електроліту, який плавили в корундовому тиглі діаметром 3 см. Для приготування електроліту використовували попередньо зневоднені реактиви чистотою «хч». Як анод використовували стержні з малопористого графіту (МПП-7). Катодом служив галій марки Гл-1, чистотою 99,9%, струм до якого підводили за допомогою молібденового дроту діаметром 2 мм. Робоча поверхня катоду становила $0,5\text{ см}^2$. Електроліз проводили в гальваностатичному режимі в температурному інтервалі $600\text{-}900^\circ\text{C}$. Вольфрам, який утворюється в процесі відновлення, завдяки більшій питомій масі осідає на дно електролізера, знаходиться під шаром галію, що захищає його від взаємодії з компонентами розплавленого електроліту.

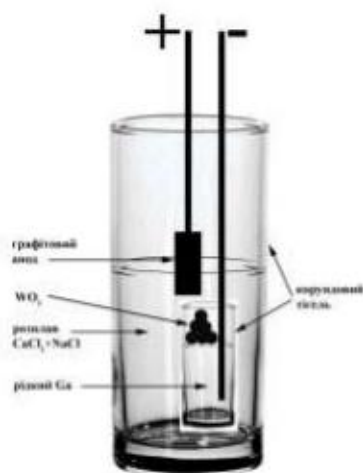

Рис. 1. Електрохімічна комірка

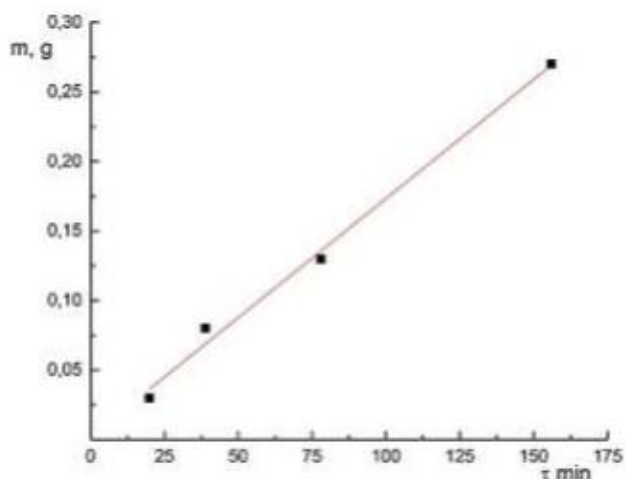

Рис.2. Залежність зміни маси продукту від часу електролізу ($t=800^{\circ}\text{C}$)

Маса продукту відновлення зростає лінійно з часом електролізу (рис.2). Аналіз отриманих результатів показав, що найбільш високий (50-52%) вихід за струмом реалізується в інтервалі $0,4-0,8 \text{ A/cm}^2$. При густинах струму менших за $0,4 \text{ A/cm}^2$ вихід за струмом не перевищує 10% (рис. 3) Електроліз при густинах струму вищих за $0,8 \text{ A/cm}^2$ призводить до зменшення виходу за струмом. Так, при густині струму $1,2 \text{ A/cm}^2$ він не перевищує 19,3%, що може бути обумовлено відновленням компонентів розплавленого електроліту (переважно кальцію).

Дослідження впливу густини струму на склад вилученого з катоду порошку здійснювали при 800°C , продукт електрохімічного відновлення WO_3 спершу відмивали $0,6 \text{ M}$ розчином HCl , далі промили дистильованою водою. Результати рентгенофазового аналізу свідчать, що отримані при $i \leq 0,3 \text{ A/cm}^2$ зразки вольфрамового порошку містять домішкову фазу W_2C , тоді як у зразках, отриманих при густинах струму вищих за $0,4 \text{ A/cm}^2$, вона не ідентифікується (рис. 4).

За допомогою методу Рітвельда та кристалографічної обчислювальної системи Jana 2006 на основі результатів РФА виконана оцінка вмісту фаз в продуктах відновлення оксиду вольфраму. При розрахунку використовували рентгенографічні дані вольфраму (просторова група Im-3m , кристалографічні параметри: $a = 3.1648 \text{ \AA}$) та вольфрам карбїду W_2C (просторова група P-31m , кристалографічні параметри: $a = 5.1900 \text{ \AA}$, $c = 4.7240 \text{ \AA}$, $\gamma=120^{\circ}$) [2]. Продукт відновлення при $i \approx 0,3 \text{ A/cm}^2$ містив 91,6 мас. % вольфраму та 8,4 мас. % W_2C . Похибка розрахунків не перевищувала 2,38 %. Продукт відновлення, отриманий при густинах струму вищих за $0,4 \text{ A/cm}^2$ відповідав за складом чистому вольфраму без домішкових фаз (рис. 4).

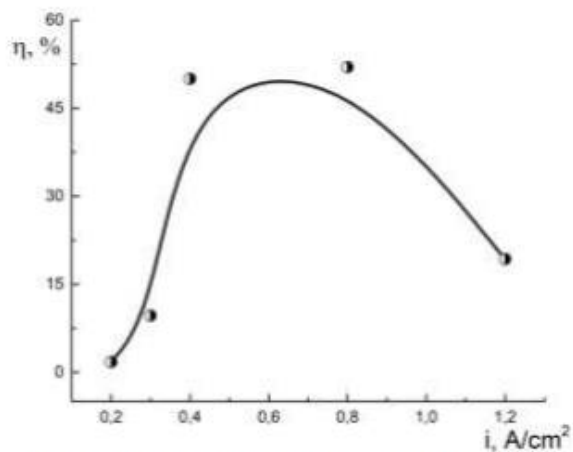
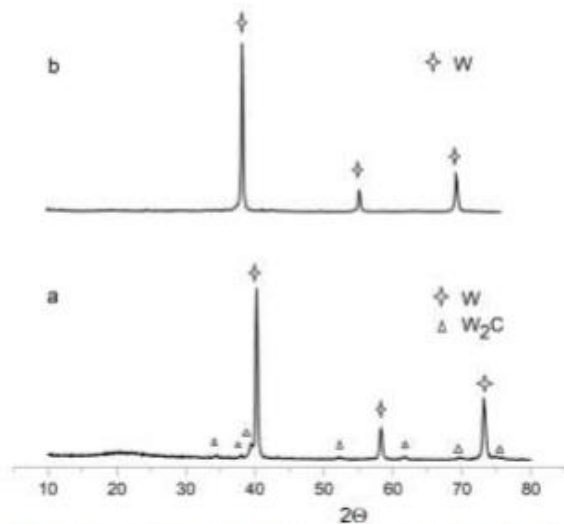

Рис.3. Залежність виходу за струмом від густини струму ($t=800^{\circ}\text{C}$)

Типові дифрактограми а: при $i \approx 0,3 \text{ A/cm}^2$;
 б: $i \geq 0,4 \text{ A/cm}^2$

Таким чином, відновлення триоксиду вольфраму доцільно вести в інтервалі густин струму $0,4 — 0,8 \text{ A/cm}^2$. Продуктом відновлення є дрібнодисперсний порошок вольфраму.

Література:

1. Abdelkader, A. M., Kilby, K. T., Cox, A., & Fray, D. J. (2013). DC voltammetry of electro-deoxidation of solid oxides. *Chemical Reviews*, 113(5), 2863–2886.
2. Crystallography Open Database. [http:// www.crystallography.net](http://www.crystallography.net)